

Предраг Пузовић

Универзитет у Београду
Православни богословски факултет
Београд
ppuzovic@bfspc.bg.ac.rs

УДК: 271.222(497.11)-725:929"1914/1918"
94(497.11)"1914/1918"(093.2)

ПРИМЉЕНО: 25. 02. 2015.
ОДОБРЕНО: 02. 03. 2015.

Пострадали свештеници током Првог светског рата са простора Тимочке епархије

Апстракт: У раду су саопштене кратке биографије дванаесторице свештеника из Тимочке епархије убијених или од последица интернације умрлих током Првог светског рата.

Кључне речи: Први светски рат, интернација, свештеници мученици, Бугари

На предлог митрополита Скопског Јосифа Свети архијерејски синод је 2. априла 1940. године донео одлуку да се организује прослава двадесетпетогодишњице свих жртава свештенослужитеља Српске Цркве, који су положили живот за веру, краља и народ. Одлучено је да се умоле митрополит Јосиф, Нишки епископ Јован и прота Стева Димитријевић да израде план прославе и поднесу га Светом архијерејском синоду.¹

План је био да се подигне споменик мученику митрополиту Скопском Викентију (Крцићу) и изда Споменица која би у потпуности очувала успомену на све свештеничке жртве. У том циљу послат је распис епархијским архијерејима да преко подручног свештенства прикупе податке о свештеничким жртвама и да до 1. јула 1940. године доставе Светом архијерејском синоду.

На тражење Светог архијерејског синода Црквени суд Тимочке епархије доставио је имена 33 свештеника из Тимочке епархије, који су током Првог светског рата убијени или од последица интернирања умрли.² Пошто је архив Црквеног суда Тимочке епархије уништен за време бугарске окупације подаци о пострадалим свештеницима прикупљени су од парохијских звања, приватних лица, сродника, пријатеља и познаника. За 21 свештеника подаци су прикупљени још 1923, 1924. и 1925. године на основу којих је протојереј Драгиша Милетић написао кратке биографије штампане у *Летопису Тимочке епархије* за 1923, 1924. и 1925. годину. Са прикупљеним подацима 1940. године за дванаест свештеника чије кратке биографије нису

¹ Син. бр. 2841, 3. април 1940.

² Син. бр. 3265/ зап. 1143, 18/5. април 1940; Архив Синода, Ф, IX, 1941. (У даљем тексту АС).

објављене у поменутом Летопису допуњују се подаци за све пострадале свештенике.

У *Летопису Тимочке епархије* за 1923. годину објављене су кратке биографије следећих свештеника:

Ђорђа Петровића, члана Духовног суда у
Зајечару,

Миленка Гојића, пароха великоизворског,
Лазара Поповића, пароха рготинског,

Сима Јовановића, протског капелана из
Зајечара,

Владимира Рашића, пароха вражогрначког,
Радисава Пешћа, пароха грљанског и
Петра Савића, пароха слатинског.³

У *Летопису Тимочке епархије* за 1924:

Лазара Петровића, пароха и намесника из
Књажевца,

Живојина Тасића, пароха краљевоселског,
Ђорђа Живковића, пароха врбичког,

Петра Димитријевића, пароха II врбичког,
Добросава Миленковића, пароха бело-
поточког,

Петра Бисића, пароха књажевачког,

Милије Бисића, пароха II књажевачког,
Константина Поповића, капелана боли-
начког,

Војислава Марковића, пароха винског,
Василијана Јеврића, старешине манастира
Свете Тројице и јеромонаха Ђорђа, в. д.
старешине манастира Суводола.⁴

У *Летопису Тимочке епархије* за 1925:

Милутина Јеленића, намесника поречког
у Доњем Милановцу,

Милоша Миловановића, пароха селачког и
Страшимира Булића, капелана читлучког
из Читлука.⁵

прота Лазар Петровић

јеромонах Ђорђе

³ *Летопис Тимочке епархије*, Зајечар, 1923, 23-29.

⁴ *Исто*, 1924, 86-92.

⁵ *Исто*, 1925, 101-102.

Године 1940. прикупљени су подаци за дванаест свештеника чије кратке биографије нису објављене. То су:

Мато Кривокапић, парох злотски,
 Михаило Шундић, парох плављански,
 Јордан Милетић, парох рудноглавски,
 Милош Карић, парох штубички,
 Живојин Поповић, парох бољевачки,
 Драгољуб Поповић, парох и намесник из
 Књажевца,

Милан Вељковић, парох глоговички,
 Светислав Рачић, парох метришки,
 Михаило Јеврић, парох звездански,
 Богосав Стекић, парох рогљевски,
 Павле Јовановић, парох великојасиковачки и
 Иван Голубовић, парох валевачки.⁶

свештеник Милош Карић

Свештеник Мато Кривокапић рођен је 1849. године у Цуцама (Трешњево), Црна Гора. Богословију је завршио на Цетињу. После рукоположења у чин свештеника службовао је у родном месту. Као млад свештеник учествовао је у свим црногорско-турским сукобима. За ратне заслуге одликован је: Даниловим крстом, Руском златном медаљом и сребрном и златном Црногорском медаљом.

Издијањем Босанско-херцеговачког устанка напустио је парохију и прикључио се Црногорцима који су отишли да се боре за ослобођење своје потлачене браће. По завршетку устанка није се из политичких разлога вратио у Црну Гору, већ је отишао у Бугарску, где је добио парохију у околини Трнова. Почетком Бугарско-српског рата 1885. године прелази у Србију и као добровољац са српском војском ратује против Бугара. После рата постављен је за пароха у Кални Пиротској, где је остао осам година. Касније је био на парохијама у: Поповици, Велесници, Мајданпеку, Михаиловцу и Злоту. У свим овим местима уложио је велики труд у обнављању манастира и цркава и тако је стекао завидан углед код парохијана. Црквене власти су га за свештеничке заслуге одликовале црвеним појасом.

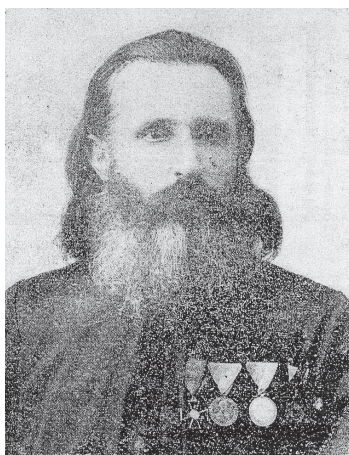

Свештеник Мато Кривокапић

⁶ Црквени суд православне епархије Тимочке, бр. 5172, 24/11. VI 1940; АС, Ф, IX, 1941.

Свештеник Мато Кривокапић

свештеник Михаило Шундић

Када су почели Балкански ратови на његову молбу постављен је за пуковског свештеника XIII пешадијског пука. Његова дужност је била да одаје почаст погинулим борцима. Међутим, он је активно учествовао у борбама и храбро се борио. За исказану храброст одликован је Златном медаљом Обилића.

Почетком Првог светског рата 1914. године свештеник Кривокапић је имао 66 година. На његову молбу постављен је за пуковског свештеника VIII пешадијског пука I позива. Међутим, он се борио у првим редовима, бодрећи и храбрећи остале борце. Смртоносно је рањен 8. новембра 1915. године.⁷

Податке о свештенику Михаилу Шундићу забележио је прота Петар Шундић. Михаило је рођен 1852. године у Жупи Никшићкој у свештеничкој породици. Основну школу завршио је у родном месту а Богословију на Цетињу. Рукоположен је млад у свештенички чин и постављен је за пароха у родном месту. Учествовао је у ослободилачким ратовима 1876/78. године. Због сукоба са кнезом Николом после рата емигрирао је у Србију. Постављен је за плављанског пароха (срез брзопаланачки), где је остао до смрти. Опслуживао је повичку парохију (срез Крајински) и Салаш (Моравска Бановина). Као добар свештеник током 1914. и 1915. године обилазио је оболеле од тифуса указујући им помоћ. Када му је скренута пажња на опасност којој се излаже, одговорио је: „Више вреде ови млади животи него мој. Ако је Божја воља, ја ћу умрети, те ме неће спасити никакво чување. Зато морам вршити своју дужност.“ Сваком умрлом и погинулом војнику служио је помен и бесплатно га огласио. Најзабаченије делове парохије обилазио је два пута годишње о крсном имену и Васкрсу.

Када су Бугари напали Србију 1915. године повукао се са војском до Призрена, где су га заробили Бугари 16. новембра 1915. године. Одавде ће са другим избеглицама бити враћен у Приштину, затим упућен у правцу Сур-

Када су Бугари напали Србију 1915. године повукао се са војском до Призрена, где су га заробили Бугари 16. новембра 1915. године. Одавде ће са другим избеглицама бити враћен у Приштину, затим упућен у правцу Сур-

⁷ Српска православна парохија злотска, бр. 480, 7. јун/ 25. мај 1940; АС, Ф, IX, 1941.

дулице и Лесковца. У Лесковцу је остао неколико дана док Бугари нису сакупили остале свештенике и учитеље из Лесковца и околине. Спровели су их недалеко од Лесковца у Арапову Долину где су их зверски поубијали. Са њим је убијен и свештеник Јордан Милетић, парох рудноглавски. Парох поповички Живорад П. Бобановић у свом извештају каже да су свештеници Михаило Шундић и Јордан Милетић убијени од Бугара 1915. године у Сурдулици.⁸

Кратке податке о свештенику **Јордану Милетићу**, пароху рудноглавском дао је парох поповички Живорад П. Бобановић. Милетић је рођен у Призрену 1875. године. Био је учитељ у Призрену, Пљевљима и Прилепу. У чин свештеника рукоположен је 1903. године у Зајечару. Постављен је за пароха рудноглавског. У Првом светском рату одступио је са војском до Призрена. Враћајући се из Призрена кући Бугари су га 18. новембра 1915. године скинули са воза у Владичином Хану заједно са свештеником Михаилом Шундићем, спровели их у Сурдулицу, где су убијени.⁹

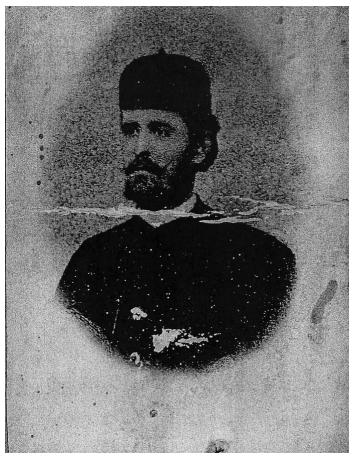
Податке о свештенику **Милошу Карићу**, пароху штубичком, дала је његова супруга Анка. Карић је рођен у селу Влачки округ Крагујевачки. Богословију је завршио у Београду 1882. године. По завршеној богословији постављен је за учитеља у Кривељу (срез зајечарски), потом је премештен за учитеља у Горњану (срез поречки). Вршећи ову дужност рукоположен је у чин свештеника. Службовао је на парохијама: у Подгорцу (срез бољевачки), Кривељу (срез зајечарски), Грљану (срез зајечарски) и најзад у Штубику (срез дрзопаланачки). Бугарски војници су га 27. децембра 1915. године одвели у Неготин и предали војним бугарским властима, које су га интернирале у Карлово (Бугарска), где је остао пет до шест месеци. Одавде је упућен у Ески-Џумају, где је умро 12. новембра 1917. године.¹⁰

Свештеник Милош Карић рођен је у селу Влачки (округ крагујевачки). Богословију је завршио 1882. године. После Богословије радио је као учитељ у Кривељу (срез зајечарски) а потом у Горњану (срез поречки), где је рукоположен за свештеника. Службовао је на парохијама у Подгорцу (срез бољевачки). Кривељу (срез зајечарски), Грљану (срез зајечарски) и Штубику (срез дрзопаланачки). Бугарски војници су га 27. децембра 1915. године одвели у Неготин и предали га војним бугарским властима које су га интернирале у Карлово (Бугарска). После шест месеци спроведен је у Ески – Џумају, где је изнурен глађу и физичким радом 12. новембра 1917. године умро. Остао је упамћен по доброту и предусретљивости, савесно је вршио свештеничке дужности.

⁸ Српска православна парохија поповичка, К.Е. бр. 1126, 28/15. мај 1940; АС, Ф, IX, 1941.

⁹ *Истио*.

¹⁰ АС, Ф, IX, 1941.

Свештеник Живојин Поповић

Свештеник Живојин Поповић, парох бољевачки, рођен је 1870. године у селу Манојлици (срез заблавски). Богословију је завршио у Београду 1872. године. По рукоположењу у чин ђакона једно време је служио у Зајечару а потом је рукоположен у чин свештеника. Умро је као војни свештеник јануара 1916. године на лађи између Драча и Африке – Сиди Абдала.¹¹

Прота Драгољуб Поповић, парох и намежник књажевачки, рођен је 20. јула 1863. године у Бучју (срез заглавски). Завршио је богословију у Београду и телеграфски курс 1881. године. Постављен је за учитеља у родном месту. Две године касније 1883. рукоположен је у чин свештеника. Службовао је на парохијама: ка-

меничкој, винској, балановачкој, бучјанској и књажевачкој. За време Првог светског рата интерниран је 1915. у Ески-Џумаји, Бугарска, где је остао до 1918. године. За време интернације тешко је оболео.

На свим парохијама на којим је службовао уживао је поштовање и неподељену љубав парохијана. Свуда је оставио лепе успомене. Међу свештеницима заузимао је једно од првих места по интелигенцији, администрацији и свештеничкој смирености. Вршећи савесно свештеничке дужности одликован је: црвеним појасом, протском камилавком, протојерејским чином и Орденом Светог Саве. Умро је 1925. године.¹²

Свештеник Милан Вељковић, парох глоговички, рођен је 12. маја 1877. године у Крагујевцу. Основну школу и шест разреда гимназије завршио је у Крагујевцу а Богословију у Београду 1899. године. Исте године постављен је за учитеља у Јабуковцу (срез дрзопаланачки). Године 1900. постављен је за писара Духовног суда у Зајечару. Исте године рукоположен је у чин свештеника и постављен за пароха лучког (срез крајински). Премештен је 1904. године на брусничку парохију (срез крајински), 1906. на кривовирску (срез бољевачки), 1912. на копривничку (срез крајински), 1913. на глоговичку, где је остао до смрти. За време рата 1915. године повукао се испред Бугара у Параћин, где је заробљен али је ускоро пуштен и вратио се кући. Чим је стигао у Глоговицу Бугари га поново заробљавају и интернирају прво у Пловдив а касније са другим свештеницима у Карлово. Заједно са другим свештеницима радио је најтеже послове. После годину дана премештен је у Ески Џумају, где је остао до 1918. године. Због мучења и злостављања нервно је оболео. Вративши се на парохију 1918. године због болести није могао исправно да обавља своје свештеничке дужности. Тешко болестан пошао

¹¹ Православни епископ епархије Тимочке, бр. 1126, 9. мај/ 26. април 1940; АС, Ф, IX, 1941.

¹² КБр. 255, 20/7. IV 1940; АС, Ф, IX, 1941.

је 7. маја 1920. године лекарима у Неготин. Умро је на путу између Салаша и Неготина. Сахрањен је у порти глоговичке цркве.¹³

Свештеник Светислав Рачић, парох метришки, рођен је 1863. године у Туприји у свештеничкој породици. После основне школе и четири разреда гимназије завршио је Богословију у Београду. Рукоположен је у чин свештеника 1889. године и постављен је за пароха метришког и салашког, где је остао до смрти. Као свештеник истицао се вредноћом и ревношћу. За време рата интерниран је у Бугарску јануара 1916. године, где је остао до ослобођења. У интернацији је оболео. По повратку из интернације поред своје парохије опслуживао је и упражњену великојасиковачку парохију. Умро је у Метришу 14. јуна 1925. године.¹⁴

Свештеник Михаило Јеврић, парох звездански, рођен је јануара 1869. године у Параћину. Основну школу и четири разреда гимназије завршио је у Параћину а Богословију у Београду 1888/89. године. Био је учитељ у Јошаници и Читлуку (срез сокобањски). По рукоположењу у чин свештеника био је парох и учитељ у Ђердапу. Одавде је премештен за пароха звезданског. Био је почасни члан Духовног суда Тимочке епархије. Одликован је црвеним појасом и Орденом Светог Саве. За време балканских ратова постављен је за војног свештеника Тимочке дивизије. Погинуо је као војни свештеник на Овчем Пољу 1913. године.¹⁵

свештеник Михаило Јеврић

Свештеник Богосав Стокић, парох рогљевски, у неким документима се наводи презиме Стекић. Рођен је 7. новембра 1859. године у Бабиној Луци округ ваљевски. Завршио је основну школу, четири разреда гимназије и Богословију. Рукоположен је у чин свештеника 1881. године и постављен за пароха рогљевског, где остаје до смрти. Као свештеник рогљевски одликовао се примерним радом, оставивши лепе успомене међу парохијанима. Заробљен је од Бугара у Нишу 1915. године. Ноћу између 11. и 12. новембра 1915. године убијен је на путу између Пирота и Ниша.¹⁶

Свештеник Павле Јовановић, парох великојасиковачки. Према подацима које је доставио јереј Љубиша Стефановић, парох великојасиковачки нису познати датум и место рођења Павла Јовановића. Он даје податке од доласка Павла на Божић 1898. године на великојасиковачку парохију. Павле је својим радом, владањем и понашањем оставио утисак марљивог и

¹³ Српска православна парохија глоговичка, бр. 157, 24/11. маја 1940; АС, Ф, IX, 1941.

¹⁴ Српска православна парохија салашка, бр. 112, 14/1. мај 1940; АС, Ф, IX, 1941.

¹⁵ АС, Ф, IX, 1941.

¹⁶ Српска православна парохија рогљевска, бр. 139, 20/7. јун 1940; АС, Ф, IX, 1941.

поштеног човека на свом и народном послу. Политиком се није посебно бавио, али је био цењен као радикалски првак. Радио је на задругарству и плод тога рада је оснивање задруга: набављачке и кредитне. Године 1914. отишао је у бању у Аустрији на лечење. Почетак рата га је тамо затекао, где је био заробљен. У Велику Јасикову дошао је 1915. године пред напад Бугара. Испред Бугара се повукао у унутрашњост Србије негде до Мораве. Ту се са неким свештеницима договори да се врате назад. У међувремену га заробљавају Бугари, спроводе у Зајечар, где је после неколико дана стрељан. У другим документима се каже да је стрељан у Краљевици.¹⁷

Свештеник Иван Голубовић, парох валевачки, рођен је у Валевацу 1838. године. Богословију је завршио у Београду 1859. године. Рукоположен је у чин свештеника 1860. године. Службовао је на парохији валевачкој до 1917. године. За време рата интерниран је у Бугарску, одакле је враћен 1916. године. У интернацији је оболео што је убрзало његову смрт 1917. године.¹⁸

Резиме: У раду су дата имена свештеника Тимочке епархије који су убијени од Бугара током Првог светског рата или су умрли од последица интернирања. Од 33 пострадали свештеника за 21 су прикупљени подаци и објављени у *Лейтоиису Тимочке епархије* за 1923, 1924. и 1925. годину, а за дванаест свештеника подаци су прикупљени 1940. године али нису објављени. Подаци се чувају у Архиву Светог архијерејског синода, на основу којих доносимо кратке биографије за преосталих дванаест свештеника и тиме комплетирамо податке свих пострадалих свештеника.

Извори

Архив Светог архијерејског синода

Литература

Лейтоиис Тимочке епархије, Зајечар, 1923, 1924, 1925.

Priests perished during World War I from the Eparchy of Timok

Summary: This paper presents the short biographies of the twelve priests from Eparchy of Timok killed or died from the effects of internment during World War I.

Keywords: First World War, internment, priests martyrs, Bulgarians

¹⁷ АС, Ф, IX, 1941.

¹⁸ Српска православна парохија валевачка, бр. 188, 14/1. јун 1940; АС, Ф, IX, 1941.